

ΘΕΣΜΟΙ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΝΙΚΟΣ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑΣ

Μυρτώ Χατζήνα¹

Εγκληματολογική και ψυχιατρική προσέγγιση του βιασμού

Μύθοι περί βιασμού και κοινωνική πραγματικότητα

Ποιος καθορίζει πότε ένα θύμα σεξουαλικής βίας θα μιλήσει για την βία που υπέστη; Ποιος καθορίζει ποιο είναι αυτό το εύλογο χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο θα κάνει την καταγγελία; Ποιος καθορίζει αν θα κάνει καταγγελία; Η απάντηση δεν είναι ο Νόμος, η απάντηση είναι «κανένας». Η χρήση μόνο του αρσενικού γένους στις παραπάνω φράσεις δεν είναι τυχαία, καθώς συνήθως η θέση του νομοθέτη και του «κοινωνικού δικαστή» είναι ανδροκρατούμενη, εντός των ορίων των πατριαρχικών σχέσεων ανισότητας. Η κοινωνία, όμως, δυστυχώς απαρτίζεται και από γυναίκες που διερωτώνται γιατί το θύμα καταγγέλλει τώρα και

---

¹ Νομικός, MSc Εγκληματολογίας (London Metropolitan University), ΠΜΣ Ψυχιατροδικαστικής (Ιατρική Σχολή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Ένα μέρος του άρθρου αποτελεί απόσπασμα της διπλωματικής εργασίας «Σεξουαλική παραβατικότητα και καταγραφή κοινωνικών χαρακτηριστικών του κρατούμενου πληθυσμού στο Κατάστημα Κράτησης Τρίπολης».

όχι όταν υπέστη τη βία. Δεν είναι παράδοξο αυτό καθώς ζούμε και διαμορφωνόμαστε σε μία χώρα όπου τον αμιγή οργανισμό για την ισότητα των φύλων τον υποβιβάζει σε όργανο που ασχολείται με την οικογενειακή και δημογραφική πολιτική, εξαρτημένο από το Υπουργείο Εργασίας.

Συνήθως αντλούμε στοιχεία για τη σεξουαλική βία από την αστυνομία, κλινικά περιβάλλοντα, μη κυβερνητικές οργανώσεις και έρευνες. Τα διαθέσιμα δεδομένα είναι συχνά ελλιπή και κατακερματισμένα. Σε καμία περίπτωση δεν αντιστοιχούν στον πραγματικό αριθμό των περιστατικών, καθώς πολλές γυναίκες θύματα σεξουαλικής βίας δεν καταλήγουν στην καταγγελία της σεξουαλικής βίας που έχουν υποστεί, δημιουργώντας έτσι τον «σκοτεινό αριθμό» των σεξουαλικών εγκλημάτων, επειδή ντρέπονται ή φοβούνται ότι θα κατηγορηθούν, ότι δεν θα τις πιστέψουν και εν τέλει ότι θα βιώσουν μία δευτερογενή θυματοποίηση τόσο από τις διωκτικές αρχές όσο και από τον κοινωνικό περίγυρο (Lovett & Kelly, 2009).

Ειδικά στην περίπτωση του βιασμού, το να κάνει καταγγελία το θύμα σημαίνει αρχικά ότι αναγνωρίζει τον εαυτό του ως θύμα (Jordan, 2004) και είναι έτοιμο να εμπλακεί σε μία δικανική διαδικασία που καθόλου εύκολη δεν είναι (Belknap, 2010). Πολλές φορές οι διωκτικές αρχές αμφισβητούν τα θύματα, με αποτέλεσμα αυτά εν τέλει να διστάζουν να καταγγείλουν ότι έχουν υποστεί σεξουαλική βία (Campbell & Wasco, 2005). Σε αυτή την αμφισβήτηση οδηγούνται πολλοί από τους αστυνομικούς, τους επαγγελματίες υγείας, τους δικαστικούς λειτουργούς, λόγω των πεποιθήσεων που έχουν για το βιασμό και συγκεκριμένα λόγω της αποδοχής των «μύθων περί βιασμού». Με την αποδοχή αυτή καθιερώνεται η κουλτούρα του βιασμού (Brown, Horvath, Kelly & Westmarland, 2010). Η πρόσφατη «ανθρωποφαγία» σε βάρος της Σοφίας Μπεκατώρου από μέρος της κοινωνίας μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελεί ένα τρανταχτό παράδειγμα του πόσο αποδεχτοί είναι οι μύθοι περί βιασμού στην ελληνική καθημερινότητα.

Σε πολλές μελέτες διερευνάται η αποδοχή των μύθων περί βιασμού, που ορίστηκαν αρχικά από τον Burt (1980) ως «προκαταλήψεις, στερεότυπα ή ψευδείς πεποιθήσεις για τον βιασμό, τα θύματα βιασμού και τους βιαστές», και περιλαμβάνουν πεποιθήσεις σύμφωνα με τις οποίες κατηγορείται συνήθως το

θύμα ή/και δικαιολογείται ο δράστης (Chapleau, Oswald & Russell, 2008). Οι κατηγορίες περιλαμβάνουν συνήθως απόψεις σχετικά με το ντύσιμο του θύματος, την «υποσχόμενη» φαινομενικά συμπεριφορά του και οι δικαιολογίες του δράστη εστιάζουν στο ότι ο βιασμός συμβαίνει επειδή οι άνδρες δεν μπορούν να ελέγξουν τις σεξουαλικές τους παρορμήσεις (Grubb & Hargower, 2008). Για παράδειγμα, η μελέτη των Ferro και συνεργατών (2008) διαπίστωσε ότι οι φοιτητές σε κάποια πανεπιστήμια γνώριζαν ότι το καταναγκαστικό σεξ ήταν βιασμός και ότι το θύμα δεν πρέπει να κατηγορηθεί, ωστόσο, ήταν λιγότερο σαφείς σχετικά με το πόσο υπεύθυνος πρέπει να είναι ο δράστης. Αυτό απεικονίστηκε περαιτέρω σε μια μελέτη που διεξήχθη με φοιτητές κολεγίου, όπου ο McMahon (2007) διαπίστωσε ότι οι ερωτηθέντες δεν κατηγορούσαν άμεσα τα θύματα για την επίθεσή τους, αλλά εξέφραζαν την πεποίθηση ότι οι γυναίκες βρισκόταν σε επικίνδυνες καταστάσεις λόγω του τρόπου που ντύνονταν, πίνοντας αλκοόλ ή επιδεικνύοντας συμπεριφορές που μπορούν να εκληφθούν ως φλερτ (McMahon, 2011).

Μέσα από έρευνες με εικονικές δίκες έχει διαφανεί ότι οι συμμετέχοντες, βάσει στερεοτύπων, αρκετές φορές καταλήγουν να κατηγορούν το θύμα (Ellison & Munro, 2009). Στην περίπτωση που έχει καταναλώσει αλκοόλ το θύμα (Finch & Munro, 2007) ή έχει καλέσει τον κατηγορούμενο ως δράστη στο σπίτι του, κατηγορείται συνήθως ως συνυπεύθυνο για την σεξουαλική επίθεση. Στις πραγματικές δίκες, από την άλλη, δεν είναι σπάνιο το φαινόμενο της ψυχολογικής πίεσης προς το θύμα (Horvath, Tong & Williams, 2011) προκειμένου να αμφισβητηθεί η αλήθεια των λεγομένων του με σκοπό να καταρριφθεί η κατηγορία (Burman, 2009). Οι διωκτικές και δικαστικές αρχές λαμβάνουν υπόψη τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει τα γεγονότα το φερόμενο ως θύμα και αν είναι πολύ ήρεμο γίνονται δύσπιστοι παρότι πολλές φορές αυτή η ηρεμία αποτελεί μηχανισμό άμυνας για το θύμα χωρίς να σημαίνει ότι δεν είναι αλήθεια όσα λέει (Ellison & Munro, 2008).

Επιπλέον, από έρευνες διαπιστώθηκε ότι η καταγγελία μίας σεξουαλικής επίθεσης είναι πιο πιθανό να γίνει όταν το θύμα έχει υποστεί και σωματικούς τραυματισμούς από τον δράστη (McGregor, 2005). Οι γυναίκες που υπέστησαν τραυματισμούς, είχαν περισσότερες πιθανότητες να επικοινωνήσουν με την

αστυνομία σε σχέση με εκείνες που δεν τραυματίστηκαν. Αυτό το εύρημα είναι σύμφωνο με προηγούμενες έρευνες. Για παράδειγμα, οι McGregor και συνεργάτες (2000) εξέτασαν 958 περιπτώσεις σεξουαλικής επίθεσης σε νοσοκομείο του Βανκούβερ στον Καναδά και διαπίστωσαν ότι οι γυναίκες με τραυματισμούς είχαν διπλάσιες πιθανότητες να αναφέρουν στην αστυνομία την σεξουαλική επίθεση που δέχτηκαν. Οι Feldman-Summers και Palmer (1980) κατέληξαν ότι η αστυνομία, οι εισαγγελείς και οι δικαστές ήταν πιο πιθανό να πιστεύουν ότι ένας ισχυρισμός για βιασμό ήταν ψευδής εάν μια γυναίκα δεν είχε τραυματιστεί (Du Mont, Miller & Myhr, 2003).

Ένας από τους πιο ισχυρούς μύθους για τον βιασμό είναι ότι ο δράστης δεν γνωρίζει το θύμα, του επιτίθεται σε ένα σκοτεινό μέρος και πιθανόν να είναι ψυχικά ασθενής (Burdon & Gallagher, 2002). Αρκετές μελέτες έχουν αντικρούσει αυτήν την εικόνα τις τελευταίες δεκαετίες, αποκαλύπτοντας ότι πολλοί σεξουαλικοί παραβάτες δεν είναι ψυχικά άρρωστοι. Παρά τις πληροφορίες αυτές, το ευρύ κοινό εξακολουθεί να αναπαράγει το στερεότυπο του άγνωστου ψυχασθενούς δράστη. Για παράδειγμα, σε μία μελέτη της Άντερσον (2007) με 119 προπτυχιακούς φοιτητές στο Ηνωμένο Βασίλειο, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να περιγράψουν τι θεωρούσαν «τυπικό» βιασμό και διαπιστώθηκε ότι οι συμμετέχοντες στηρίζουν περισσότερο το κλασικό στερεότυπο βιασμού από άγνωστο παρά τη σεξουαλική επίθεση από γνωστό του θύματος.

Πολλοί άνδρες έχουν τις στάσεις και τις πεποιθήσεις που είναι απαραίτητες για να διαπράξουν μια σεξουαλικά επιθετική πράξη, όπως ο βιασμός. Σε έρευνα που διεξήχθη σε πανεπιστήμιο στην Αμερική, διαπιστώθηκε ότι το 85% των ανδρών που είχαν χαρακτηριστεί ως εξαιρετικά επιθετικοί σεξουαλικά, διέπραξαν σεξουαλικές επιθέσεις σε θύματα, με τα οποία εμπλέκονταν συναισθηματικά. Σε άλλη μελέτη υπογραμμίστηκε ότι ανάμεσα σε 53 άνδρες σε αμερικανικό κολέγιο, το 51% αυτών παραδέχτηκε ότι θα βίαζαν αν υπήρχε διαβεβαίωση ότι δεν θα τιμωρηθούν (Bergen, Edleson & Renzetti, 2005).

Πολλές μελέτες δείχνουν ότι τα θύματα του βιασμού από γνωστό, βιώνουν το ίδιο έντονο ψυχικό τραύμα με τα θύματα βιασμού από άγνωστο δράστη. Εντούτοις,

υπάρχουν και μελέτες που δείχνουν ότι τα θύματα βιασμού από γνωστό τους δράστη, υφίστανται μεγαλύτερη ψυχική αποδιοργάνωση από τα θύματα άγνωστου δράστη, καθώς κλονίζεται η εμπιστοσύνη τους και τείνουν να κατηγορούν περισσότερο τους εαυτούς τους για την επίθεση και να αναφέρουν πιο διαταραγμένες πεποιθήσεις. Σε πολλές περιπτώσεις, δεν αναγνωρίζουν την επίθεση εναντίον τους ως σεξουαλική βία επειδή ακριβώς αυτός που την ασκεί είναι γνωστός τους, με αποτέλεσμα είτε να μην το καταγγέλλουν είτε ακόμη κι αν το κάνουν, να μην αντιμετωπίζεται με την απαραίτητη σοβαρότητα από τις δικαστικές αρχές (Schwartz, 1997).

Την δεκαετία του 1980 έγιναν αρκετές σημαντικές έρευνες σε σχέση με τον βιασμό, την επιδημιολογία του, την αιτιοπαθογένειά του και το προφίλ τόσο των δραστών όσο και των θυμάτων. Τόσο από την έρευνα των Russell και συνεργατών (1984) σε τυχαία δείγματα γυναικών στην Αμερική όσο και από την έρευνα των Koss και συνεργατών (1987) σε δείγμα φοιτητριών στην Αμερική προκύπτει ότι σε ποσοστό 24% και 27,5% αντίστοιχα οι γυναίκες κατήγγειλαν βιασμό ή απόπειρα βιασμού από την ηλικία των 14 ετών. Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι οι γυναίκες έχουν τέσσερις φορές πιο πολλές πιθανότητες να υποστούν βιασμό από κάποιο γνωστό τους πρόσωπο από ότι από έναν άγνωστο (Γιωτάκος, 2004). Σε μία έρευνα σε μεγάλη αστική περιοχή του Ηνωμένου Βασιλείου, μέσω της ανάλυσης 172 περιπτώσεων βιασμού, παρατηρήθηκε ότι στο 72% των περιπτώσεων, οι επιτιθέμενοι δράστες ήταν είτε γνωστοί είτε συγγενείς των θυμάτων. Το 74% των βιασμών που αναλύθηκαν έλαβαν χώρα σε εσωτερικούς χώρους και όχι στο δρόμο. Επίσης, στο 49% των περιπτώσεων που εξετάστηκαν, τα θύματα δεν υπέστησαν σωματικά τραύματα επιπλέον του βιασμού. Αυτά τα δεδομένα έρχονται σε αντίθεση με την στερεοτυπική πεποίθηση ότι στον πραγματικό βιασμό, ο θύτης αρπάζει και βιάζει το άγνωστο θύμα του σε κάποια σκοτεινή γωνιά του δρόμου, χρησιμοποιώντας πολύ έντονη σωματική βία (Muir & Macleod, 2003).

Έρευνες υπογραμμίζουν ότι οι μύθοι για το βιασμό εξακολουθούν να υπάρχουν στην κοινωνία μας. Απόδειξη αυτού μπορεί να αποτελέσει η κάλυψη σεξουαλικών επιθέσεων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Τα μέσα είναι ένας βασικός δείκτης των αντιλήψεων του κοινού, διότι συχνά αντανακλούν τις

πολιτιστικές μας στάσεις και πεπιοθήσεις (McMahon, 2011). Επιπλέον, τα ΜΜΕ προβάλουν πολύ συχνά πρότυπα φύλου και παρωχημένους ρόλους, όπου συνήθως, επηρεασμένα από την έως τώρα πατριαρχική δομή της κοινωνίας, παρουσιάζουν την γυναίκα ως τον παθητικό αποδέκτη και τον άνδρα τον ενεργό «κυνηγό» (Brown & Walklate, 2012), προτρέποντας να ταυτιστεί το κάθε φύλο με τις προκαθορισμένες για αυτό κοινωνικές απαιτήσεις (Gavey, 2005).

Παρόλο που, όταν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης παρουσιάζουν θέματα σεξουαλικής βίας, δεν επικεντρώνονται πλέον αποκλειστικά σε σεξουαλικές επιθέσεις από αγνώστους, αυτές οι περιπτώσεις απασχολούν δυσανάλογα σε σχέση με την συχνότητά τους. Μία έρευνα στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2006 ανέδειξε ότι οι σεξουαλικές επιθέσεις από αγνώστους αναφέρονται στα μέσα ενημέρωσης κατά κόρον, παρά το γεγονός ότι αποτελούν το 17% των περιπτώσεων στην πραγματικότητα. Επίσης, περισσότερες από τις μισές αναφορές αφορούσαν βιασμούς που έγιναν σε δημόσιους χώρους, παρά το γεγονός ότι αυτό αντιπροσωπεύει μόνο το 13% των επιθέσεων. Η έρευνα έδειξε, επιπλέον, ότι η πλειονότητα (56%) των βιασμών διαπράττονται από έναν τωρινό ή πρώην σύντροφο, αλλά αυτές οι περιπτώσεις ήταν σχεδόν αόρατες στον Τύπο, αντιπροσωπεύοντας μόνο το 2% των υποθέσεων για βιασμό (Horvath & Brown, 2009). Σε μία έρευνα της Brinson (1992) στην Αμερική, εξετάστηκαν 26 επεισόδια που αφορούσαν σεξουαλική επίθεση σε διάφορες τηλεοπτικές εκπομπές τη δεκαετία του 1980. Διαπιστώθηκε ότι κάθε επεισόδιο είχε κατά μέσο όρο περισσότερες από πέντε χρήσεις μύθων βιασμού, με τον πιο συχνό (46% των επεισοδίων) να είναι «το προκάλεσε» (“she asked for it”), κατηγορώντας, στην ουσία, το θύμα (Franiuk, Seefeldt, Cerepress & Vandello, 2008).

Από την άλλη, σημαντικές και θετικές αλλαγές σημειώνονται στον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία ανταποκρίνεται και βλέπει τη σεξουαλική βία. Τέτοιες αλλαγές περιλαμβάνουν: αυξημένη ευαισθητοποίηση του κοινού για το φαινόμενο της σεξουαλικής βίας, δημιουργία και ενδυνάμωση υπηρεσιών για τις επιζήσασες, νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, έρευνα και χρηματοδότηση για την κατανόηση του θέματος και εφαρμογή προληπτικών μέτρων (Martin, 2013). Παρ' όλα αυτά, όμως,

απαιτείται περισσότερη δουλειά για να αλλάξει η στάση της κοινωνίας απέναντι στα θύματα αλλά και στους δράστες της σεξουαλικής βίας.

Το προφίλ του βιαστή

Σύμφωνα με τον Γιωτάκο (2004), εκτός από τη διερεύνηση του φαινομένου, είναι απαραίτητο να μελετώνται και οι βιαστές, ως ξεχωριστή κατηγορία σεξουαλικών παραβατών. Η άντληση πληροφοριών από το ιστορικό των καταδικασθέντων για βιασμό μπορεί να φανεί εξαιρετικά χρήσιμη. Όσον αφορά το οικογενειακό ιστορικό των βιαστών, διερευνώνται οι οικογενειακές σχέσεις και κατά πόσο αυτές είναι λειτουργικές ή δυσλειτουργικές. Άσχημες σχέσεις με γονείς, απώλεια γονέα, παραμέληση, διαζύγιο, σωματική ή σεξουαλική κακοποίηση απαντώνται συχνά στις οικογένειες των βιαστών. Σχετικά με το κοινωνικό ιστορικό και αν ληφθούν υπόψη οι διαταραγμένες συνήθως οικογενειακές σχέσεις, είναι αναμενόμενο οι βιαστές να παρουσιάζουν προβλήματα και στις κοινωνικές τους σχέσεις. Πολύ συχνά προτιμούν σχέσεις με μικρή συναισθηματική εμπλοκή. Περαιτέρω, μελέτες έχουν δείξει ότι έχουν απόμακρες σχέσεις και με τους συναδέλφους τους στο χώρο εργασίας, ενώ σε ποσοστό 86% είχαν πολύ λίγους φίλους κατά την νεαρή ηλικία. Επιλέγουν να έχουν λίγες και επιφανειακές ερωτικές σχέσεις.

Σε σχέση με την εκπαίδευση, υπάρχει μία τάση οι βιαστές να εγκαταλείπουν το σχολείο σε κάποια εκπαιδευτική βαθμίδα παρότι αυτό δεν μπορεί να γενικευθεί. Εδώ πρέπει να μελετάται και το νοητικό επίπεδο καθώς και η παρουσία μαθησιακών δυσκολιών. Από το εκπαιδευτικό ιστορικό μπορεί να διαλευκανθεί αν το άτομο μπορεί να θέτει και να πραγματοποιεί στόχους, αν υπάρχει δυσκολία στην παρακολούθηση, αν έχει χαμηλή αυτοπεποίθηση και επιμονή (Bartol, 1991).

Στη συνέχεια, λαμβάνοντας υπόψη το εργασιακό ιστορικό, έρευνες δείχνουν ότι οι βιαστές κυρίως εργάζονται σε ασταθή εργασιακά περιβάλλοντα και ανειδίκευτες εργασίες. Εντούτοις, ούτε αυτή η παρατήρηση μπορεί να γενικευθεί,

καθώς πολλοί βιαστές, όπως έχει αποδειχθεί, είναι υψηλά ιστάμενα πρόσωπα. Από αυτές τις πληροφορίες μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα σε σχέση με την υπευθυνότητα, την επιδεξιότητα, την ικανότητα σχεδιασμού και την ανοχή στη ματαίωση που μπορεί να επιδείξει ένας βιαστής (Γιωτάκος, 2004).

Άλλο ένα σημείο που πρέπει να διερευνηθεί είναι το σεξουαλικό ιστορικό των δραστών. Μελέτες έχουν δείξει ότι άνδρες που παρουσιάζουν σεξουαλική επιθετικότητα, είναι πολύ πιθανό να είχαν πιο πρώιμες σεξουαλικές εμπειρίες. Είναι συχνό φαινόμενο πολλοί βιαστές να έχουν υπάρξει θύματα ή και μάρτυρες σεξουαλικής κακοποίησης κατά την παιδική ηλικία (Finkelhor, 1994). Αυτό μόνο ως ένδειξη μπορεί να χρησιμοποιηθεί καθώς δεν γίνονται βιαστές όλοι όσοι έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά ως παιδιά. Επίσης, είναι χρήσιμη και η διερεύνηση προηγούμενης σεξουαλικής παραβατικότητας, η οποία μπορεί να χρησιμεύσει ως προγνωστικός παράγοντας για μελλοντική διάπραξη σεξουαλικού αδικήματος (Fagan & Wexler, 1988). Τέλος, η συχνότητα ενασχόλησης με την πορνογραφία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη (Malamuth & Donnerstein, 1984).

Άλλα κοινά χαρακτηριστικά των σεξουαλικών παραβατών και ειδικά των βιαστών είναι η αποποίηση της ευθύνης για τις πράξεις τους όπως και η έλλειψη ενσυναίσθησης προς τα θύματά τους. Προσπαθούν συνήθως να δηλώσουν την αθωότητά τους χωρίς, ωστόσο, σοβαρά επιχειρήματα και πολλές φορές τείνουν να μειώνουν την ευθύνη τους, αποδίδοντάς την σε άλλους παράγοντες, όπως ψυχολογικά προβλήματα, χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών. Επιπλέον, οι γνωσιακές τους διαστρεβλώσεις σχετικά με τη συμπεριφορά των θυμάτων ή τον τρόπο που ντύνονται αποτελούν άλλον έναν λόγο βάσει του οποίου δικαιολογούν την πράξη τους. Οι βιαστές πολύ συχνά δεν δείχνουν ικανοί να κατανοήσουν τα συναισθήματα των άλλων και κυρίως των θυμάτων τους. Η ενσυναίσθηση δεν λειτουργεί σαν ανασταλτικός παράγοντας και η έλλειψή της βρέθηκε ότι σχετίζεται με υψηλά επίπεδα σεξουαλικής διέγερσης, καθώς ακόμη και η δυσφορία του θύματος μπορεί να εξιτάρει ερωτικά τον δράστη (Davis, 1983).

Το ψυχιατρικό ιστορικό παρουσιάζει ενδιαφέρον καθώς η παρουσία ψυχικών διαταραχών θεωρείται πιο πιθανή στους βιαστές σε σχέση με άλλους

σεξουαλικούς παραβάτες. Συγκεκριμένα βρέθηκε σε μελέτες ότι η διάγνωση της κατάθλιψης και η διάγνωση της εξάρτησης από το αλκοόλ ήταν στα πιο υψηλά ποσοστά. Σε άλλες έρευνες, διαπιστώθηκε ότι δόθηκαν ψυχιατρικές εκτιμήσεις για διαταραχές άγχους, σχιζοφρένειας, σχιζοσυναισθηματικής διαταραχής, μείζονος κατάθλιψης και οργανικού ψυχοσυνδρόμου. Αυτές οι παρατηρήσεις δεν μπορούν να γενικευθούν σε όλο τον ετερογενή πληθυσμό των σεξουαλικών παραβατών. Μπορούν, όμως, να δείξουν ότι τα ποσοστά των καταδικασθέντων για βιασμό με ψυχική διαταραχή είναι υψηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά του γενικού πληθυσμού των φυλακών. Παρατηρήθηκε, επίσης, από πολλές έρευνες υψηλό ποσοστό διαταραχής προσωπικότητας, κυρίως αντικοινωνικής, όπως και στην πλειοψηφία του κρατούμενου πληθυσμού. Πολύ συχνή είναι και η συννοσηρότητα με ψυχοπαθητικά στοιχεία καθώς και με παραφυλίες², με πιο συχνή στους βιαστές την επιδειξιμανία (Abel & Osborn, 1992).

Οι σεξουαλικοί παραβάτες είναι ένας ετερογενής πληθυσμός για τον οποίο είναι δύσκολο να εξαχθούν γενικεύσεις. Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά, τα οποία μπορούν να συνεισφέρουν στην έρευνα του φαινομένου αλλά και στην αντιμετώπιση των δραστών. Εξετάζοντας την στάση της κοινωνίας απέναντι στη σεξουαλική βία αλλά και τους παράγοντες κινδύνου που ενδέχεται να οδηγήσουν στην παραβατική συμπεριφορά, μπορούν να χαραχθούν πολιτικές ώστε να αποτρέπεται η σεξουαλική βία αλλά και η υποτροπή των δραστών.

Επιπλέον, οι κατηγοριοποιήσεις των σεξουαλικών παραβατών και η μελέτη των μεμονωμένων σεξουαλικών αδικημάτων του βιασμού, της σεξουαλικής παιδικής κακοποίησης και της σεξουαλικής παραβατικότητας μέσω διαδικτύου θέτουν τις βάσεις για περαιτέρω έρευνα με στόχο όχι απλά την τιμωρία των

---

² Ως «παραφυλίες» ορίζονται εκφράσεις της ανθρώπινης σεξουαλικότητας με χαρακτηριστικό τη σεξουαλική διέγερση που προκαλείται από ενέργειες ή καταστάσεις που δεν σχετίζονται άμεσα με τον συνηθισμένο τρόπο σεξουαλικής συνεύρεσης. Η παραφυλία αφορά στις περισσότερες περιπτώσεις και τα δύο φύλα. Η αναφορά των «μη κανονικών» σεξουαλικών πρακτικών υπό τον όρο αυτό δεν συνεπάγεται κριτική τους ως λανθασμένων, καθώς αυτές περιλαμβάνουν μία ποικιλία πρακτικών – από αρκετά κοινές έως και εξαιρετικά ασυνήθιστες ή και παράνομες. Σύμφωνα με το DSM IV- Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, τα κριτήρια για τη διάγνωση μίας παραφυλίας απαιτούν: α) την ύπαρξη για τουλάχιστον 6 μήνες επαναλαμβανόμενων σεξουαλικών τάσεων, φαντασιώσεων ή συμπεριφορών σχετικών με παθολογική ερωτική προτίμηση ή διαδικασία, και β) αυτές οι φαντασιώσεις, τάσεις και συμπεριφορές προκαλούν σημαντική κλινική δυσφορία ή διαταραχή στην κοινωνική, εργασιακή ή άλλη σημαντική περιοχή της λειτουργικότητας.

δραστών αλλά τον σωφρονισμό και τη θεραπεία τους. Τα περιβάλλοντα μέσα στα οποία βρίσκονται οι σεξουαλικοί παραβάτες, είτε είναι θεραπευτικά είτε είναι σωφρονιστικά, καλό θα ήταν να ενθαρρύνουν την διενέργεια ερευνών καθώς η έρευνα στον συγκεκριμένο τομέα είναι περιορισμένη στην χώρα μας.

Αυτό, όμως, δεν επαρκεί για να απαλειφθούν τα περιστατικά σεξουαλικής βίας. Πρέπει παράλληλα, μέσα από την εκπαίδευση αλλά και την ευαισθητοποίηση του κοινού να δημιουργηθούν εκείνα τα στεγανά τα οποία όχι μόνο θα αντιμετωπίζουν το δράστη αλλά θα προστατεύουν και το θύμα. Η συνεχής ενημέρωση του κοινού αλλά και οι εισηγήσεις από ερευνητές στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης μπορεί να βοηθήσουν στο να καταρριφθούν οι μύθοι για τον βιασμό και να εξαλειφθεί η κουλτούρα του βιασμού. Η επαγρύπνηση και η μη ανοχή φαινομένων σεξουαλικής παρενόχλησης, τα οποία μπορεί να αποτελούν και προπομπό περαιτέρω σεξουαλικής βίας, είναι απαραίτητες ώστε το θύμα να αναγνωρίζει ότι υπέστη βία και να το καταγγέλλει. Τέλος, τα σώματα ασφαλείας, οι δικαστικοί αλλά και οι υγειονομικοί φορείς που έρχονται σε επαφή τόσο με το θύμα όσο και με το δράστη, οφείλουν να είναι ενημερωμένοι και εκπαιδευμένοι για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους περιστατικών βίας, χωρίς να αναπαράγουν σεξιστικά στερεότυπα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abel, G.G., & Osborn, C. (1992). The paraphilias: The extent and nature of sexually deviant and criminal behavior. *Psychiatric Clinics of North America*, 15, 675-687
- Bartol, C. (1991). *Criminal behavior. A psychological approach*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- Belknap, J. (2010). Rape: Too Hard to Report and Too Easy to Discredit Victims. *Violence Against Women, 16*(12), 1335-1344.
- Bergen, R., Edleson, J., & Renzetti, C. (2005). *Violence against Women. Classic Papers*. Boston. Pearson Education.
- Brown, J., Horvath, M., Kelly, L., & Westmarland, N. (2010). *Connections and disconnections: Assessing evidence, knowledge and practice in responses to rape*. Government Equalities Office.
- Brown, J., & Walklate, S. (2012). *Handbook on sexual violence*. London: Routledge
- Burdon, W. M., & Gallagher, C. A. (2002). Coercion and Sex Offenders. *Criminal Justice and Behavior, 29*(1), 87–109.
- Burman, M. (2009). Evidencing sexual assault: Women in the witness box. *Probation Journal, 56*(4), 379–398.
- Campbell, R., & Wasco, S. (2005). Understanding Rape and Sexual Assault. *Journal Of Interpersonal Violence, 20*(1), 127-131.
- Chapleau, K., Oswald, D., & Russell, B. (2008). Male Rape Myths. *Journal Of Interpersonal Violence, 23*(5), 600-615.
- Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence of a multidimensional approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 44*, 113-126
- Du Mont, J., Miller, K., & Myhr, T. (2003). The Role of “Real Rape” and “Real Victim” Stereotypes in the Police Reporting Practices of Sexually Assaulted Women. *Violence Against Women, 9*(4), 466-486.
- Ellison, L., & Munro, V. (2008). Reacting to Rape: Exploring Mock Jurors' Assessments of Complainant Credibility. *British Journal Of Criminology, 49*(2), 202-219.

- Ellison, L., & Munro, V. (2009). Of 'Normal Sex' and 'Real Rape': Exploring The Use of Socio-Sexual Scripts in (Mock) Jury Deliberation. *Social & Legal Studies*, 18(3), 291-312.
- Fagan, J., & Wexler, S. (1988). Explanations of sexual assault among violent delinquents. *Journal of Adolescent Research*, 3, 363 -385.
- Finch, E., & Munro, V. (2007). The Demon Drink and the Demonized Woman: Socio-Sexual Stereotypes and Responsibility Attribution in Rape Trials Involving Intoxicants. *Social & Legal Studies*, 16(4), 591-614.
- Franiuk, R., Seefeldt, J., Cephess, S., & Vandello, J. (2008). Prevalence and Effects of Rape Myths in Print Journalism. *Violence Against Women*, 14(3), 287-309.
- Gavey, N. (2005). *Just sex? The cultural scaffolding of rape*. East Sussex: Routledge.
- Grubb, A., & Harrower, J. (2008). Attribution of blame in cases of rape: An analysis of participant gender, type of rape and perceived similarity to the victim. *Aggression and Violent Behavior*, 13(5), 396-405.
- Horvath, M., & Brown, J. (2009). *Rape*. Cullompton, UK: Willan Publishing.
- Horvath, M., Tong, S. and Williams, E. (2011) Critical issues in rape investigation: an overview of reform in England and Wales. *The Journal of Criminal Justice Research*, 1(2).
- Jordan, J. (2004). *The word of a woman? Police, rape and belief*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Lovett, J., & Kelly, L. (2009). *Different systems, similar outcomes? Tracking attrition in reported rape cases across Europe*. Child and Woman Abuse Studies Unit, London Metropolitan University.
- Malamuth, N. M. & Donnerstein, E. (1984). *Pornography and sexual aggressive*. Orlando, FL: Academic Press.
- Martin, P. (2013). *Rape Work. Victims, Gender, and Emotions in Organization and Community Context*. Hoboken: Taylor and Francis.

- McGregor, J. (2005). *Is it rape?*. Hampshire: Ashgate Publishing Limited.
- McMahon, S. (2011). *Changing Perceptions of Sexual Violence Over Time*. National Online Resource Center. Violence Against Women project.
- Muir, G., & Macleod, M. (2003). The demographic and spatial patterns of recorded rape in a large UK metropolitan area. *Psychology, Crime & Law*, 9(4), 345-355.
- Schwartz, M. (1997). *Researching sexual violence against women*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.
- Γιωτάκος, Ο. (2004). *Σεξουαλική Επιθετικότητα και Παραφιλίες: Αιτιολογία, Εκτίμηση και Αντιμετώπιση*. Αθήνα, Ιατρικές Εκδόσεις ΒΗΤΑ.
- Γιωτάκος, Ο. & Τσιλιάκου, Μ. (2008). *Βιασμός*. Αθήνα, Εκδόσεις Αρχιπέλαγος.